

Kestävän
kuntatuottavuuden
ja tuloksellisuuden
MITTAAMISEN
KÄSIKIRJA

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Sisältö

Ehdotukset/kannanotot Kunnille ja kuntayhtymille	3
Ehdotukset/kannanotot Kansallisille toimijoille	5
1. Taustaa	7
2. Kestävän kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden mittaristo	12
3. Meneillään olevia kehittämishankkeita	21
3.1 Kuntatieto-ohjelma	21
3.2 20 suurimman kaupungin tuottavuusvertailu	23
3.3 Terveyskeskusten tuottavuus	24
3.4 Vanhuspalvelulain seuranta ja valvonta	24
3.5 Vaikuttavuuden huomioon ottava tuottavuus vanhuspalveluissa	25
3.6 Lastensuojelun vaikuttavuusmittari	26
3.7 Aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arviointimittareiden kehittäminen ...	27
3.8 Lukioiden tuottavuusvertailuhanke	27
3.9 Teknisen toimen tuottavuusmittarit	28
3.10 Työelämän laadulla tuottavuutta -hanke (LATU)	28
3.11 Työvoimapalvelujen vaikuttavuus	29
4. Tietojen vertailukelpoisuus ja keskeiset tietolähteet	30
4.1 Kustannustietojen vertailukelpoisuuden ongelmat	30
4.2 Keskeiset tietolähteet	34
Liite 1 Tuloksellisuuden käsitteet	40
Liite 2 Valtakunnalliset tuottavuustavoitteet	42

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Kunta- ja aluehallinto-osasto
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO

kuntatuottavuus.fi
vm.fi

ISBN 978-952-251-540-7

Taitto:
Mainostoimisto Visuviestintä Oy, Taina Ståhl
2014

Ehdotukset/kannanotot

Kunnille ja kuntayhtymille

Toiminnan vaikutusten

tunnistamiseksi ja seurannaksi tarvitaan kunnissa mittareita. Kunnan johtamisen tulee perustua oikeaan ja riittävän ajantasaiseen tietoon. Kuntien luottamushenkilöjohto ja virkamiesjohto tarvitsevat tuottavuuden ja tuloksellisuuden mittareita sekä strategisen päätöksenteon tueksi että palvelutoiminnan ohjaamisessa.

Talouden ja toiminnan yhdistäminen tuottavuusmittauksessa on tärkeää, jotta tuottavuusohjelmat eivät kohdennu pelkästään säästöihin ja leikkauksiin. Palveluiden laatua, vaikuttavuutta ja työelämän laatua kuvaavien mittareiden käyttö mekaanisten tuottavuusmittareiden rinnalla on tärkeää.

Kuntia ja kuntayhtymiä kannustetaan noudattamaan KT Kuntatyönantajien ja pääsopijajärjestöjen yhteistyönä vuonna 2013 valmistunutta [suositusta henkilöstöraportoinnin kehittämiseksi](#). Raportti sisältää myös suositeltavat, valtakunnallisesti samalla tavalla kerättävät ja seurattavat henkilöstövoimavaroja kuvaavat määrälliset tunnusluvut. Suosituksen tarkoituksena on henkilöstöraportoinnin ja henkilöstövoimavarojen kehittämisen lisäksi antaa kunnille mahdollisuus vertailla henkilöstövoimavaroja koskevia tunnuslukuja.

Sosiaali- ja terveydenhuollon

sähköisen tiedonhallinnan strateginen kehittäminen on käynnistynyt. Tavoitteena on auttaa sosiaali- ja terveydenhoitoa palvelemaan asiakkaitaan entistä paremmin ilman kohtuuttomia kustannus- ja resurssilisäyksiä, tukea asiakkaiden omaa aktiivisuutta ja saada vaikuttavuutta ehkäisevään työhön. Kuntien osallistuminen strategian suunnitteluun ja toimeenpanoon on tärkeä osa kehittämistyötä.

Kuntien tulisi ottaa käyttöön Kuntatieto-ohjelmassa kehitettävä vakioitu tehtäväluokitus, palveluluokitus sekä tililuettelomalli, jotta kuntien välisen vertaisoppimisen tueksi saadaan mahdollisimman kattava tietopohja. Kuntien on tärkeää olla mukana näiden kehittämisessä.

Kuntien on

tärkeää osallistua palvelujen käyttämistä koskevan tiedon kokoamiseen (esimerkiksi tietojen kirjaaminen [AvoHILMO](#):on, joka on osa valtakunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon hoitoilmoitusjärjestelmää).

Kuntien kustannuslaskennan

kehittäminen on tärkeää, jotta tiedetään mitä palveluiden järjestäminen ja tuottaminen maksaa. Palveluiden järjestämistapojen vertailu ja valinta oman tuotannon ja ostopalvelun välillä vaatii kustannustietoutta. Myös tuottavuuden laskenta sekä toiminnan kehittäminen vaatii kehittyneempiä laskentamalleja, kuten toimintolaskentaa. Kustannuslaskennan kehittämiseksi tarvitaan myös palveluiden tuotteistusta, jolloin saadaan parempi kuva palvelutuotannon kustannusrakenteesta.

Ehdotukset/kannanotot

Kansallisille toimijoille

Vertailukelpoisen

tiedon saatavuuden turvaamiseksi kuntatilastoinnin kehittäminen on välttämätöntä. Kehittämistyössä turvataan kestävän kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden mittariston edellyttämä tietopohja.

(Valtiovarainministeriö,
Tilastokeskus,
Suomen Kuntaliitto)

Kansallisessa tuottavuusmittauksessa

pyritään sektorit ylittävään järjestelmä-tason tuottavuusmittaukseen. Ikäryhmittäisten palveluiden tuottavuuskehityksen rinnalla tulisi seurata vastaavien ryhmien hyvinvointi-indikaattoreita. Sektorit ylittävää järjestelmä-tason mittausta kehittämällä päästäisiin yksittäisten palveluiden mittaamiseen liittyvästä osaoptimoinnin ongelmasta.

(Ministeriöt,
tutkimuslaitokset,
Tilastokeskus)

Tilastokeskuksen tulisi

jatkaa ja kehittää kuntasektorin tuottavuustilastointia, vaikka tilastoinnin kannalta sosiaali- ja terveydenhuollon lukuisat palvelujen järjestämisen ja tuottamisen tavat vaikeuttavat seurantaa ja vertailtavuutta.

(Tilastokeskus)

Mittariston täydentämisessä ja

soveltamisessa on jatkossa huomioitava paremmin kunta- ja palvelurakennemuutos. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toimeenpanossa on tärkeää sopia kuntakohtaisen, alueellisen ja kansallisen tiedonkeruun organisointi.

(Valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö)

Taloudellisten vaikutusten

arvioinnin kehittäminen säädösvalmistelussa on tarpeen. Kunnallistalouden ja hallinnon neuvottelukunnan alaisuuteen perustetun jaoston työ on tässä tärkeää. Arvioinnissa tulee huomioida eri tahoilla tehtävä kehittäminen.

(Valtiovarainministeriö, muut ministeriöt)

Tuottavuuteen ja tuloksellisuuteen

liittyvissä kehittämishankkeissa tulee lisätä yhteistyötä. Mittauksen kehittämisessä on huomioitava myös tiedonkeruusta aiheutuvat rasitteet.

(Ministeriöt, tutkimuslaitokset, Suomen Kuntaliitto)

Kestävän kunta-

tuottavuuden ja tuloksellisuuden mittariston ja mittaritietojen saatavuuden kehittämistä tulee jatkaa. Valtakunnan tason mittareiden seuranta tehdään peruspalvelujen tila -raportin yhteydessä. Kuntatason tuottavuusmittareiden, eli 20 suurimman kaupungin yhteistyönä kehitettyjen mittarien sisältöä, kattavuutta ja vertailukelpoisuutta sekä tiedonkeruun ja raportoinnin automaattisuutta kehitetään. Valtiovarainministeriön "Peruspalvelujen saatavuus ja kustannukset" -kuntakortin sisältöä uudistetaan.

(Valtiovarainministeriö, Suomen Kuntaliitto, muut ministeriöt)

1.

Taustaa

Yksi hallitusohjelman kolmesta tavoitteesta tähtää julkisen talouden vakauttamiseen. Kuntatalouden osalta vakautta ja kestävyyttä edistetään uudistamalla kunta- ja palvelurakenteet, vahvistamalla kuntien tulopohjaa, parantamalla kunnallisen toiminnan tuottavuutta ja vaikuttavuutta sekä rajoittamalla kuntien tehtävien ja velvoitteiden laajentamista. Hallitusohjelmassa myös todetaan, että kuntatuottavuuden ja tuloksellisu-

den kehittämiskampanjan yhteydessä luodaan ”**kuntapalvelujen laadun ja vaikuttavuuden arvioimiseksi kestävä**n kuntatuottavuuden mittaristo”. Yhteistä tietopohjaa tarvitaan laadun ja vaikuttavuuden edistämiseksi palveluja arvioitaessa.

Hallitus on rakennepoliittisessa ohjelmassa ja sen toimeenpanoa koskevassa päätöksessä täsmentänyt toimenpiteitään talouden kasvuedellytysten

vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisen avulla tavoitellaan yhden miljardin euron kokonaisvähennystä kuntien toimintamenoihin vuoden 2017 tasolla. Tämän lisäksi kuntien tulee omin toimin, muun muassa tuottavuutta parantamalla ja verorahoitusta lisäämällä, kuroa kestävyysvajetta umpeen miljardin verran.

Mittareiden luominen toimenpiteiden vaikutusten tunnistamiseksi ja seurannaksi on kuntien tuottavuuden ja toiminnan tuloksellisuuden parantamisen

tärkeimpiä edellytyksiä. Mittaamista ja mittareita tarvitaan:

- toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen sekä tulokselliseen ja tuottavaan toimintaan kannustamiseen,
- oppimiseen, vertailuun ja palkitsemiseen,
- tilivelvollisuudesta huolehtimiseen, kontrolliin ja valvontaan sekä
- raportointiin ja vertailuun.

Mittaamista ja tilastointia tarvitaan kuntatason lisäksi myös valtakunnan tason toiminnan suunnittelussa, seurannassa ja arvioinnissa eri hallinnonaloilla.

Päivitettävä, sähköinen käsikirja on saatavissa kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden tietopankista osoitteesta www.kuntatuottavuus.fi.

Tämän käsikirjan alussa on mittaamista koskevia suosituksia kunnille ja kuntayhtymille sekä ehdotuksia kansallisille toimijoille mittariston ja mittaamisen kehittämiseksi. Lisäksi käsikirja sisältää ehdotuksen kestävästä kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden mittaristosta (luku 2). Sen lisäksi on kuvattu meneillään olevia kehittämishankkeita (luku 3), käsitelty kustannustietojen vertailun ongelmia ja tietolähteitä (luku 4). Käsikirja on tarkoitettu kaikille kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden mittaamisesta kiinnostuneille, erityisesti kunnissa käytettäväksi. Käsikirjaa on tarkoitus täydentää sekä päivittää tietoja kehittämishankkeiden valmistelun edetessä.

Käsikirja on valmisteltu osana valtiovarainministeriön asettaman kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden koordinaatioryhmän työtä. Koordinaatioryhmän toimikausi on 2.2.2012–31.12.2014.

Kestävän kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden mittaristo

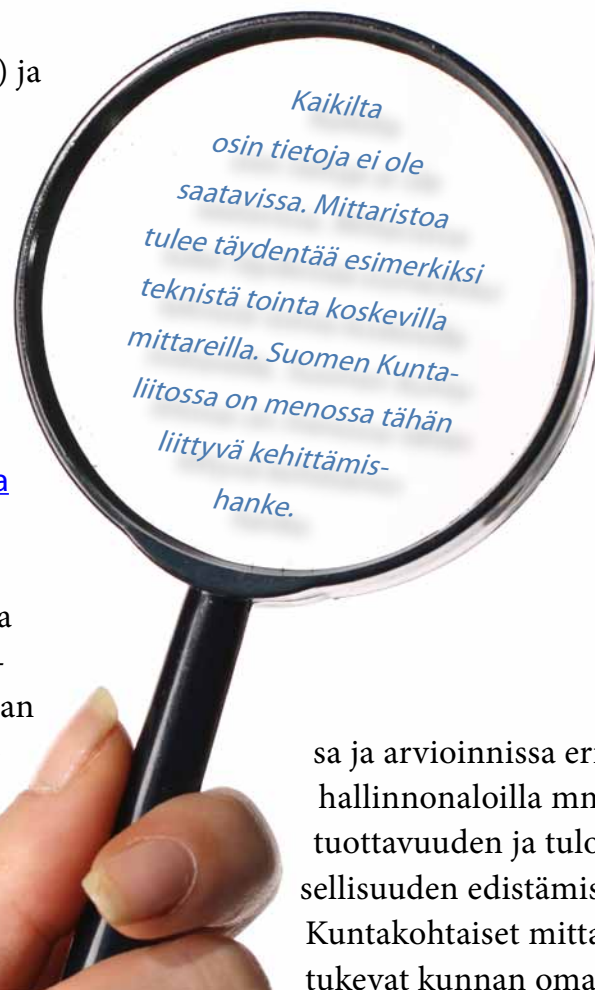
Kestävän kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden mittariston yhtenä lähtökohtana on kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden koordinaatio-ryhmän työ käsitteiden määrittelemiseksi (liite 1). Sen mukaisesti yläkäsitteenä käytetään tuloksellisuutta ja muina käsitteinä tuottavuutta, vaikuttavuutta ja laatua sekä erikseen työelämän laatua. Valmistelussa on hyödynnetty tehtyä työtä valtakunnallisten tuottavuus-

tavoitteiden määrittämisen (liite 2) ja 20 suurimman kaupungin yhteisten mittareiden osalta. Lisäksi hyödynnetään meneillään olevia kehittämishankkeita, joista jäljempänä tarkemmin. Työelämän laatua kuvaavien mittareiden osalta on hyödynnetty Kuntatyönantajien ja kunta-alan pääsopijajärjestöjen yhteistä [henkilöstöraporttisuositusta](#) kunnille vuodelta 2013.

Mittareiden käytettävyyden kannalta tärkeää on määritellä erikseen valtakunnan tason mittarit, joilla seurataan kuntasektoria kokonaisuutena, kuntatason mittarit ja joiltakin osin mahdollisesti myös yksikkö/työyhteisötason mittarit.

Koko kuntasektoria koskevia mittareita tarvitaan valtakunnan tason toiminnan suunnittelussa, seurannas-

sa ja arvioinnissa eri hallinnonaloilla mm. tuottavuuden ja tuloksellisuuden edistämiseksi. Kuntakohtaiset mittarit tukevat kunnan oman toiminnan strategista kehittämistä ja antavat sen avuksi myös vertailutietoa muista kunnista.

Työyksikkö- ja työyhteisötason tiedot ovat tarpeen kunnissa eri toimialoilla tehtävässä kehitystyössä ja eri yksiköiden toiminnan vertailussa. Kattavammat julkisen sektorin toimipaikkakohtaiset aineistot hyödyttäisivät myös tutkimusta. Tässä vaiheessa valtakunnallisessa työssä ei kuitenkaan tarkastella työyhteisötasoa.

Kuntaliitossa on käynnistynyt myös lastensuojelun vaikuttavuutta arvioivan toimintakykymittarin kehittäminen. Hankkeen tavoitteena on, että perheiden tuen tarvetta pystytään tulevaisuudessa arvioimaan entistä luotettavammin, selkeämmin ja kattavammin.

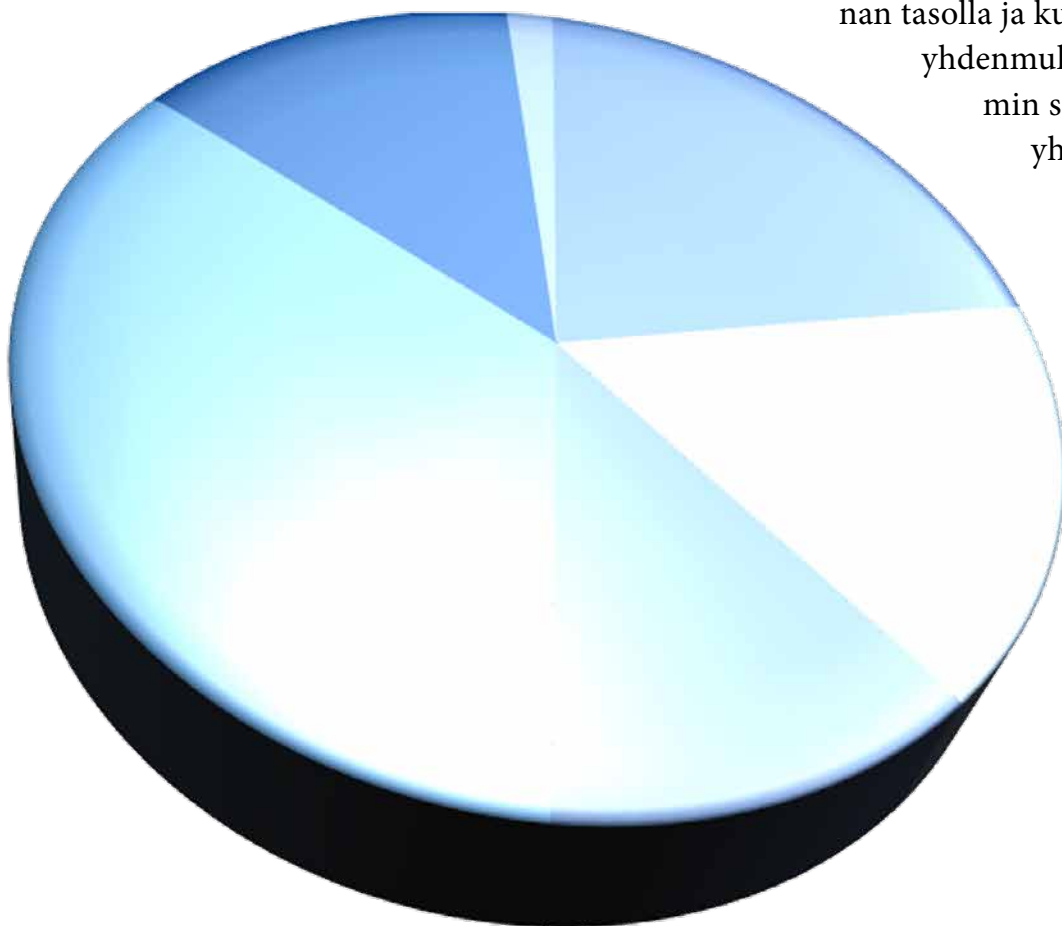
Mittariston yleiskehikko kuvaa kestävän kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden mittariston eri ulottuvuudet, jotka ovat seurannan ja arvioinnin kannalta tärkeitä.

Yleiskehikko on näin seuraava:

Kestävän kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden mittaristo

Tuloksellisuus	Valtakunnan taso (koko kuntasektori)	Kuntataso
Yleiset menokehitystä ja taloudellista tilaa kuvaavat mittarit	Kuntasektorin toimintamenojen reaaliikasvu % / vuosi	Kunnan taloudellista tilaa kuvaavat mittarit
Sektorirajat ylittävät mittarit (TAVOITETILA)	Esimerkiksi lasten ja nuorten palvelujen kokonaismenot, ikäihmisten palvelujen kokonaismenot / ko. ikäluokka Rinnalla valikoituja hyvinvointi-indikaattoreita	
Tuottavuus / palvelut	Tilastokeskuksen tuottavuustilaston mukainen koulutuksen, terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluiden kokonaistuottavuus, sairaaloiden tuottavuus	
Tuottavuus ja taloudellisuus / palvelut	Nettokäyttökustannukset / ko. palveluja käyttävä ikäluokka (tai /asukas)	Tuottavuutta kuvaavat mittarit, esimerkiksi oppilaiden määrän muutos / deflatoitu kustannusten muutos
Vaikuttavuus / palvelut	Esimerkiksi: <ul style="list-style-type: none"> • perusopetuksesta jatko-opintoihin siirtyneet • ammatillisen koulutuksen läpäisy • erikoissairaanhoidon vaikuttavuus (Perfect) 	Esimerkiksi: <ul style="list-style-type: none"> • päättötodistuksen saaneiden määrä
Laatu / palvelut	Esimerkiksi: <ul style="list-style-type: none"> • opettajien pätevyys (panosten laatu) • asiakas- ja asukastyytyväisyysindikaattorit (tuotoksen laatu) • jono- ja hoitopääsy (prosessin laatu) 	Esimerkiksi: <ul style="list-style-type: none"> • asiakastyytyväisyys • keskimääräinen ryhmäkoko (perusopetus) • asiakastyön määrä
Työelämän laatu	Työolobarometrin sekä Kevan työhyvinvointimittauksen pohjalta	Mittari henkilöstöraporttisuosituksen pohjalta, lisäksi kuntien työhyvinvointikyselyistä yhteisiä mittareita
Mittauksen kohde	Laajempi, kokonaisuuksia tarkasteleva	Yksityiskohtaisempi
Käyttötarkoitus	Valtakunnan tason toiminnan suunnittelu, seuranta ja arviointi eri hallinnonaloilla	Kunnan toiminnan strateginen kehittäminen

Kestävän kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden mittariston on tarkoitus olla tiivis mittaripaketti, joka sisältää keskeisimmät mittarit, joita valtakunnan tasolla ja kunnissa tulisi yhdenmukaisin määrittelyin seurata. Näiden yhteisten mittareiden lisäksi kunnat käyttävät omia mittareita tarpeen mukaan.

Kokonaistuottavuutta kuvaavat valtakunnan tason mittarit (Tilastokeskuksen kokonaistuottavuusmittarit) muodostavat taulukossa oman ryhmänsä. Tämä perustuu liitteessä 2 kuvattuun kehämalliin. Tähän ryhmään on liitetty myös sairaaloiden tuottavuus. Tilastokeskuksen kokonaistuottavuusmittareiden julkaisuun liittyy tällä hetkellä kuitenkin ongelmia, jotka johtuvat tietojen saannin vaikeutumisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisen ja tuottamisen monimuotoistumisen myötä. Mittaria tulkittaessa tulee lisäksi ottaa huomioon, että siinä ei oteta huomioon esimerkiksi tehtävien laajennuksia, ikärakenteen muutosta ja panostuksia ennaltaehkäisyyn ja vaikuttavuuteen, mitkä heikentävät mitattua tuottavuutta.

Mittaristoon vaikuttaa muutoinkin olennaisesti tietojen saatavuus ja vertailukelpoisuus. Esimerkiksi ikäryhmäkohtaista tietoa palveluista ei ole katta-

vasti saatavissa. Sektorirajat ylittävä ikäryhmäkohtainen palvelujen tarkastelu toisi tuottavuuden arviointiin arvokasta tietoa, joka tukisi arviointia eri hallinnonalojen palvelujen kehittämisen keskinäisistä vaikutuksista. Sektorirajat ylittävällä mittauksella päästäisiin kiinni järjestelmätason tuottavuuteen.

Jäljempänä on kuvattu kuntatilastoinnin kehittämistä koskevaa hanketta, joka osaltaan tähtää tietojen saatavuuden parantamiseen ja on siten ensiarvoisen tärkeä hanke seurannan ja arvioinnin kehittämisen kannalta.

Avoinna oleva kysymys on se, missä määrin mittareille olisi tarkoituksenmukaista asettaa tavoitetasoja tai kehityksen suuntaa kuvaavia tavoitteita. Tavoitteiden asettamisessa ja yleisestikin seurannassa olisi huomioitava, että julkisten palvelujen tuotantokustannukset (erityisesti työvoimakustannukset) seuraavat yksityisen sektorin kustannustason nousua, mutta työvaltaisten palvelujen tehostaminen on vaikeampaa kuin esimerkiksi teollisuudessa. Myös kuntien tehtäviin liittyvät muutokset vaikeuttavat tuottavuuskehityksen vertailua.

Kuntayhtymätasoa tarkastellaan myöhemmin tarkemmin. Esimerkiksi Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä (HUS) on kehitetty oma DRG-tuotteistukseen perustuva tuottavuusseuranta. Myös ammatillisen koulutuksen kuntayhtymien tuloksellisuutta on tarpeen seurata.

VALTAKUNNAN TASO koko kuntasektori		Lähde	KUNTATASO sotealuetaso (vastuukunta, kuntayhtymä)	Lähde
Yleiset menokehitystä ja taloudellista tilaa kuvaavat mittarit				
<ul style="list-style-type: none"> Kuntasektorin toimintamenojen reaali kasvu % / vuosi (tavoite 0,4 % vuodessa olettaen, että tehtävät ovat samat kuin vuonna 2010, tavoitteen toteutumisen seurannassa otetaan huomioon tehtävien muutoksesta aiheutuva menojen kasvu) 	Tilastokeskus => kasvu % VM:n laskenta, joka huomioi tehtävien muutoksen	<ul style="list-style-type: none"> Vuosikate / asukas Vuosikate / poistot tai vuosikate / investointien omahankintamenot Tuloveroprosentti Suhteellinen velkaantuneisuus Taseeseen kertynyt alijäämä €/asukas 	Tilastokeskus / kuntien talous- ja toimintatilasto, tuloveroprosentti: Verohallinto => VM/kuntakortti tilinpäätöksistä	
Sektori- ja palvelurajat ylittävät mittarit (tavoite)				
<ul style="list-style-type: none"> Esim. lasten ja nuorten palvelujen kokonaismenot, ikäihmisten palvelujen kokonaismenot / ko. ikäluokka Rinnalla valikoituja hyvinvointi-indikaattoreita 	Ei toistaiseksi kattavasti saatavissa SotkaNet, Sähköinen hyvinvointikertomus			
Palveluja koskevat mittarit				
Kokonaistuottavuus	<ul style="list-style-type: none"> Tilastotuotannon jatkamisen ja kehittämisen tarve: Tilastokeskuksen tuottavuustilaston mukainen koulutuksen, terveydenhuoltopalveluiden ja sosiaalipalveluiden kokonaistuottavuus Sairaaloiden tuottavuus, erikoissairaanhoido (shp-taso) 	Tilastokeskus THL		

VALTAKUNNAN TASO koko kuntasektori		Lähde	KUNTATASO sotealuetaso (vastuukunta, kuntayhtymä)	Lähde
Palveluja koskevat mittarit				
Tuottavuus ja taloudellisuus	Nettokäyttökustannukset/palveluja käyttävä ikäluokka (tai osin palveluja käyttävä asukas) Opetustoimi / perusaste • perusaste *	Tilastokeskus	Tuottavuusmittarit Opetustoimi / perusaste • perusopetus: oppilaiden määrän muutos / deflatoitu kustannusten muutos	Tilastokeskus Kuntaliitto / Kouluikkuna
Tuottavuus ja taloudellisuus	Opetustoimi / 2. asteen koulutus • lukio *	Tilastokeskus	Opetustoimi / 2. asteen koulutus • lukiokoulutus: opiskelijoiden määrän muutos / deflatoitu kustannusten muutos • <i>Lukioiden tuottavuusvertailuhanke</i>	Tilastokeskus Kuntaliitto / Kouluikkuna VATT
Tuottavuus ja taloudellisuus	Varhaiskasvatus • päivähoiton kustannukset / 1–5-vuotiaat * • esiopetus / 6-vuotiaat	Tilastokeskus, kuntien toiminta- ja taloustilasto, THL raportoi	Varhaiskasvatus • päivähoito: laskennallisten lasten määrän muutos / deflatoitu kustannusten muutos	Kuntien omat tiedot Kuntaliitto / 20 kaupungin mittarihanke (kustannukset myös TK)
Tuottavuus ja taloudellisuus	Vanhuspalvelut • vanhusten laitospalvelujen ja kotihoidon kustannukset / yli 75-vuotiaat * • vanhusten kotihoidon kustannukset / yli 65-vuotiaat *	Tilastokeskus (kotihoitoon kustannuksia ei tällä hetkellä saatavissa) Tilastokeskus (tietoa ei tällä hetkellä saatavissa)	Vanhuspalvelut • vanhainkotihoito: laskennallisen RUG-painotetun asumisvrk:n muutos / deflatoitu kustannuksen muutos • hoito terveyskeskuksen vuodeosastolla: laskennallinen hoitopv muutos / deflatoitu kustann. muutos • vanhusten palveluasuminen: hoitopv muutos / deflatoitu kustannusten muutos • kotihoito: asiakkaan luona suoritettujen työn muutos / deflatoitu kokonaiskustannusten muutos • Mahdollisesti vanhuspalvelulain seurannan mittareita jatkossa	Kuntaliitto / 20 kaupungin mittarihanke (kustannukset myös TK), tiedot RUG-painotetusta asumisvrk:sta kerätty 20 kaup. mittarihankkeessa

*Sisältyy valtakunnallisiin tuottavuustavoitteisiin

VALTAKUNNAN TASO koko kuntasektori		Lähde	KUNTATASO sotealuetaso (vastuukunta, kuntayhtymä)	Lähde
Tuottavuus ja taloudellisuus	Vammaispalvelut <ul style="list-style-type: none"> vammaisten laitospalvelujen nettokäyttökustannukset / asukas * 	Tilastokeskus		
Tuottavuus ja taloudellisuus	Muu sosiaalihuolto / lasten ja perheiden palvelut <ul style="list-style-type: none"> lasten ja nuorten sijaishoidon kustannukset / 0–17-vuotiaat * päihdepalvelujen kustannukset / asukas * 	Tilastokeskus	Muu sosiaalihuolto / lasten ja perheiden palvelut <ul style="list-style-type: none"> lastensuojelun vaikuttavuusmittari kehitteillä 	
Tuottavuus ja taloudellisuus	Terveystenhoito <ul style="list-style-type: none"> perusterveydenhuollon kustannukset / asukas * suun terveydenhuollon kustannukset perusterveydenhuollossa / asukas * erikoissairaanhoidon kustannukset / asukas * 	Tilastokeskus	Terveystenhoito <ul style="list-style-type: none"> terveyskeskusten tuottavuushanke / VATT erikoissairaanhoidon 	
Tuottavuus ja taloudellisuus	Tekninen toimi <ul style="list-style-type: none"> Kuntaliiton kehittämishanke kuntien ylläpitämien liikenneväylien nettokustannukset € / asukas 		Tekninen toimi <ul style="list-style-type: none"> Kuntaliiton kehittämishanke 	
Palveluja koskevat mittarit				
Vaikuttavuus	Opetustoimi / perusaste <ul style="list-style-type: none"> perusopetuksesta jatko-opintoihin siirtyneet * <p>*Sisältyy valtakunnallisiin tuottavuustavoitteisiin</p>	Tilastokeskus / koulutus-tilasto	Opetustoimi / perusaste <ul style="list-style-type: none"> päättötodistuksen saaneiden lukumäärä / perusasteen päättäviin (tavoite) toisella asteella jatkaneiden osuus päättäneistä 	TK / koulutuslasko (tiedot myös VM:n kuntakortissa) => Kouluikkuna => Kuntaliitto 20 kaupungin mittarihanke

VALTAKUNNAN TASO koko kuntasektori		Lähde	KUNTATASO sotealuetaso (vastuukunta, kuntayhtymä)	Lähde
Vaikuttavuus	Opetustoimi / 2. aste <ul style="list-style-type: none"> • lukiosta jatko-opintoihin siirtyneet * • lukion läpäisy * • ammatillisen koulutuksen läpäisy * • tutkinnon suorittaneiden työllistyminen * 	Tilastokeskus / koulutus-tilasto	Opetustoimi / 2.aste <ul style="list-style-type: none"> • lukio-opetus: lukion 3 vuodessa suorittaneiden osuus • yo-tutkinnossa hylättyjen osuus/ tutkintokerta • lukiokoulutuksen keskeyttäneet <i>täydennystarpeita: opiskelijoiden lähtötason huomioiminen</i> • amk:ssa, yo:ssa tai ammatill. koulutuksessa 2 v. ylioppilastutkinnon jälkeen opiskelevat • ammattikoulusta tutkinnon suorittaneiden työllistyminen sekä opintoihin siirtyminen 	TK / "lukion ainevalinnat" -kysely (parittomat vuodet) => Kuntaliitto 20 kaupungin mittarihanke Ylioppilastutkintolautakunta Kouluikkuna/kysely kunnille TK/sijoittumispalvelu (osto) => VM:n kuntakortti TK/sijoittumispalvelu (osto) => VM:n kuntakortti
Vaikuttavuus	Varhaiskasvatus <ul style="list-style-type: none"> • esiopetukseen osallistuvien määrä (% ikäluokasta, huom. esiopetuksen tilastoissa mukana 5–7-vuotiaat) • päivähoitoon osallistuvien määrä (% ikäluokasta, ikäryhmittäin) 	Tilastokeskus - opetus-hallitus Tilastokeskus / kuntien toiminta- ja taloustilasto, THL raportoi	Varhaiskasvatus <ul style="list-style-type: none"> • esiopetukseen osallistuvien määrä (% ikäluokasta) • päivähoitoon osallistuvien määrä (% ikäluokasta ikäryhmittäin) 	Kuntien omat tiedot
Vaikuttavuus			Vanhuspalvelut <ul style="list-style-type: none"> • vanhainkotihoito sekä hoito terveyskeskusten vuodeosastolla: asiakkaiden keskimäär. RUG/RAVA-mittaustulos ja sen keskimääräinen vuosimuutos • vanhusten palveluasuminen sekä kotihoito: keski-määr. toimintakyky (RAVA/RAI) ja sen muutos* 	Kuntaliitto / 20 kaupungin mittarihanke
Vaikuttavuus			Sosiaalihuolto <ul style="list-style-type: none"> • lastensuojelun vaikuttavuusmittari kehitteillä 	

*Sisältyy valtakunnallisiin tuottavuustavoitteisiin

*Asiakkaiden keskimääräisen toimintakyvyn muutos ei kuvaa palvelun vaikuttavuutta vaan asiakaskunnan hoidon vaativuutta. Huonomman toimintakyvyn asiakaskunta sitoo enemmän resursseja.

VALTAKUNNAN TASO koko kuntasektori		Lähde	KUNTATASO sotealuetaso (vastuukunta, kuntayhtymä)	Lähde
Vaikuttavuus	Terveydenhuolto <ul style="list-style-type: none"> erikoissairaanhoidon vaikuttavuus (Perfect) puuttuu perusterveydenhoito sisältyy valtakunnallisiin tuottavuustavoitteisiin 		Terveydenhuolto <ul style="list-style-type: none"> perusterveydenhuolto erikoissairaanhoido 	
Palveluja koskevat mittarit				
Laatu (sekä tuotoksen laatu että prosessin laatu)	Opetustoimi / perusaste <ul style="list-style-type: none"> perusopetuksen keskimääräinen ryhmäkoko * opettajien pätevyys * avustajien määrä, tukiopetus (prosessin laatu) asiakastytyväisyys? etäisyys lähikouluun? 	Opetushallitus (joka toinen vuosi kerättävät tiedot)	Opetustoimi / perusaste <ul style="list-style-type: none"> keskimääräinen ryhmäkoko (prosessin laatu) avustajat, tukiopetus (prosessin laatu) 	Tilastokeskus => VM / kuntakortti Kuntaliitto / Kouluikkuna Kuntaliitto / Kouluikkuna
Laatu (sekä tuotoksen laatu että prosessin laatu)	Opetustoimi / 2. aste <ul style="list-style-type: none"> lukio-opettajien pätevyys * ammattillisen peruskoulutuksen opettajien pätevyys * lukio-opetuksen tarjonta 	Opetushallitus (joka toinen vuosi kerättävät tiedot)	Opetustoimi / 2. aste <ul style="list-style-type: none"> lukio-opetus: kurssimäärä yhteensä / opiskelija 	Kuntaliitto / Kouluikkuna
Laatu (sekä tuotoksen laatu että prosessin laatu)	Varhaiskasvatus <ul style="list-style-type: none"> päivähoidon asiakastytyväisyys henkilöstön pätevyys lainsäädännön edellyttämän lasten ja henkilöstön välisen suhdeluvun toteutumisaste lapsen asiakassuunnitelman laatimisaste lainsäädännön edellyttämän hoitopaikan saaminen määräajassa 	Tietoja ei tällä hetkellä saa. Edellyttävät tiedonkeruun kehittämistä ja järjestämistä. Tiedontuotannon kehittäminen osasta näitä teemoja meneillään OKM-Tilastokeskus-THL yhteistyönä.	Varhaiskasvatus <ul style="list-style-type: none"> päivähoidon asiakastytyväisyys henkilöstön pätevyys lainsäädännön edellyttämän lasten ja henkilöstön välisen suhdeluvun toteutumisaste lainsäädännön edellyttämän hoitopaikan saaminen määräajassa lapsen asiakassuunnitelman laatimisaste 	Kuntaliitto / 20 kaupungin mittarihanke (osa kunnista) Kuntien omat tiedot

*Sisältyy valtakunnallisiin tuottavuustavoitteisiin

VALTAKUNNAN TASO koko kuntasektori		Lähde	KUNTATASO sotealuetaso (vastuukunta, kuntayhtymä)	Lähde
Laatu (sekä tuotoksen laatu että prosessin laatu)	Sosiaalipalvelut <ul style="list-style-type: none"> asiakas-asukastyytyväisyysindikaattorit * lain edellyttämän palvelun ja hoidon suunnitelmallisuuden ja hoidon tarpeen arvioinnin toteutuminen * palvelurakenne, avo- ja laitoshuollon asiakkaiden %-osuus palveluittain * keskimääräiset odotus-/käyttelyajat? 		Vanhuspalvelut <ul style="list-style-type: none"> kotihoito: asiakaan kotona tehty työ vanhainkotihoito, hoito terveyskeskuksen vuode-osastolla, vanhusten palveluasuminen: mittari puuttuu asiakastyytyväisyys laajemmin? 	Kuntaliitto / 20 kaupungin mittarihanke
Laatu (sekä tuotoksen laatu että prosessin laatu)	Terveyspalvelut <ul style="list-style-type: none"> jono- ja hoitopääsy * asiakas- ja asukastyytyväisyysindikaattorit * 		Terveydenhuolto <ul style="list-style-type: none"> perusterveydenhuolto erikoissairaanhoido 	
Palveluja koskevat mittarit				
Työelämän laatu	Työelämän laadun kokonaisarvio kunta-alalla (toimialat: sosiaalitoimi, terveystoimi, sivistystoimi, muut), ulottuvuudet: <ul style="list-style-type: none"> työpaikan varmuus työn kannustavuus ja innovatiivisuus voimavarat suhteessa vaatimustasoon tasapuolinen kohtelu 	TEM / Työolobarometri	Osaamisen kehittäminen <ul style="list-style-type: none"> ammattillinen henkilöstökoulutus; osallistujien määrä, päivää / osallistuja opintovapaalla oleva henkilöstö 	Henkilöstöraporttisuositusten mukaan kunnat keräisivät nämä tiedot
Työelämän laatu	Kevan työhyvinvointimittaus (toimialat: sivistys, sosiaali, terveys, tekninen, yleinen), ulottuvuuksia: <ul style="list-style-type: none"> fyysinen työkyky, henkinen työkyky, työyhteisön ilmapiiri, johtaminen, työntekijöiden riittävyys, tiedonkulku ja vaikutusmahdollisuudet 	Keva	Terveysperusteiset poissaolot <ul style="list-style-type: none"> keskimäärin / htv % työajasta, % palkkakustannuksista 	

*Sisältyy valtakunnallisiin tuottavuustavoitteisiin

VALTAKUNNAN TASO koko kuntasektori		Lähde	KUNTATASO sotealuetaso (vastuukunta, kuntayhtymä)	Lähde
Työelämän laatu	Henkilöstön määrää ja pätevyyttä kuvaavia mittareita <ul style="list-style-type: none"> • täyttämättä olevien virkojen määrä • keskimääräinen koulutusaste • pätevien työntekijöiden osuus 	Tilastokeskus / palkka-tilasto	Henkilöstön vaihtuvuus <ul style="list-style-type: none"> • alkaneet ja päätyneet vakinaiset palvelussuhteet, vaihtuvuus % 	
Työelämän laatu			Eläköityminen <ul style="list-style-type: none"> • vanhuuseläkkeelle siirtyneiden keski-ikä • työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden %-osuus koko henkilöstön määrästä • varhemaksu, %-osuus palkkakustannuksista 	
Työelämän laatu			Työhyvinvointi Kunnissa henkilöstökyselyillä kerättävät tunnusluvut henkilöstöraporttisuosituksen mukaisesti: <ul style="list-style-type: none"> • vaikutus- ja osallistumismahdollisuudet työhön • johtaminen ja esimiestyö • työyhteisön toimivuus ja vuorovaikutus • työtyytyväisyys • osaamisen kehittämis- ja käyttämismahdollisuudet • innovatiivisuus ja aloitteellisuus • työn organisointi ja työprosessien sujuvuus 	

3.

Meneillään olevia kehittämishankkeita

3.1 Kuntatieto-ohjelma

Valtiovarainministeriö on asettanut 5.9.2012–30.6.2019 väliselle ajalle kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelman johtoryhmän. Kehittämisohjelman tavoitteet ovat:

- Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatiedon laadun ja vertailukelpoisuuden parantaminen ja varmistaminen, tilastotiedon tuottamisen nopeuttaminen kuuteen kuukauteen, ¼-vuosittaisen taloustilastoinnin laajentaminen
- Yksinkertaistaa ja helpottaa kuntien tiedonantotaakkaa koordinoimalla nykyistä tehokkaammin valtion kuntiin kohdistamaa tiedonkeruuta sekä tarjoamalla kuntien käyttöön moderni tiedonkeruujärjestelmä
- Keskeisen kuntatilastotiedon tietopankin perustaminen
- Kehittää kuntien tiedonhallinnan prosesseja ja niitä tukevia välineitä kunnan johtamisessa tarvittavan tiedon tuotannon parantamiseksi

Ohjelma jakautuu erillisiksi projekteiksi ja osakokonaisuuksiksi, joiden keskeisinä lopputuloksina ovat:

- standardoidut tietomääritykset: kuntien tililuettelo, kuntien tehtäväluokitus, kuntien palveluluokitus sekä toimipaikkatieto
- uusi kuntien talous- ja toiminta-tilastopalvelu
- kuntien keskeisen tilastotiedon tietopankki
- uusi toimipaikkarekisteri ja -tietopalvelu
- yhteisesti sovitut, suosituksilla ja tarvittavilla normeilla tuetut käytännöt kuntien talous- ja toimintatietojen kansallisen tietotuotannon ja tietojen jakelun osalta, yhteisesti toteutetut, kuntien tiedonhallinnan ja tietohuollon kehittämistä tukevat prosessi- ja tietomääritykset sekä toteutusohjeet ja hallinta-malliesimerkit tietohuollon kehittämisen käynnistämiseksi kunnissa.

Ohjelman tavoitteilla ja ohjelmassa toteutetuilla tuotoksilla mahdollistetaan nykyistä parempi ja laadukkaampi tietopohja kuntien ja kuntayhtymien toiminnan seuraamiseksi ja analysoimiseksi. Ohjelman toteutus on edellytys nykyisen valtakunnan tason tilastointiin perustuvan tuottavuustarkastelun tietopohjan varmistamiseksi sekä nykyisen tilastointiin perustuvan tuottavuustarkastelun kehittämiseksi ja yhdistämiseksi kuntatasolla tapahtuvaan tuottavuusmittaukseen.

[Kuntatieto-ohjelma](#)

Erityisesti
Kuntatieto-ohjelman
toteutuksella mahdollistetaan
kuntien ja kuntayhtymien nykyistä
parempi tiedolla johtaminen
kunnan johtamisessa sekä
politiikka-arvioinnissa.

3.2 20 suurimman kaupungin tuottavuusvertailu

20 suurimman kaupungin tuottavuusohjelmatyön yhteydessä on Kuntaliiton, valtiovarainministeriön ja kaupunkien yhteistyönä kehitetty yhteiset tuottavuusmittarit päivähoidon, vanhainkotihoitoon, terveyskeskusten vuodeosastohoidon, vanhusten palveluasumisen, kotihoidon, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen palvelualueille. Kaupunkien tuottavuutta on seurattu kehitetyillä mittareilla.

Tuottavuusmittarit kuvaavat palvelutuotannon tuottavuuden muutosta, joiden rinnalla on seurattu myös palvelun vaikuttavuutta tai laatua indikoivia muuttujia. Ajatuksena on seurata tapahtuvatko parannukset tuottavuudessa vaikuttavuuden tai laadun kustannuk-

sella. Esimerkiksi lasten päivähoidon tuottavuusmuutoksen rinnalla on mitattu lasten päivähoidon asiakastyytyväisyyttä. Lukiokoulutuksessa vaikuttavuutta on arvioitu ylioppilastutkinnossa hylättyjen ja lukiokoulutuksen keskeyttäneiden määrien muutoksen keskiarvolla.

Mukana olevat kaupungit ovat käyttäneet yhteisiä mittareita omien tuottavuustavoitteidensa määrittämisessä muun muassa talousarvioon otettavina sitovina tavoitteina. Yhteiset tuottavuusmittarit on koettu kaupungeissa tärkeiksi ja useat muut kunnat ovat esittäneet halukkuutensa osallistua yhteiseen mittarityöhön.

3.3 Terveyskeskusten tuottavuus

VATT:ssa on tehty tutkimusta terveyskeskusten tuottavuuden vertailusta terveystaloustieteen näkökulmasta. Tutkimuksessa on tutkittu valittujen kuntien terveyskeskusten vastaanottoimintayksiköjä. Tuotoksina käytettiin kahden viikon vastaanoton potilasmääriä, käyntejä, kontakteja ja APR-ryhmiteltyjä kontaktipainoja.

Panokset laskettiin käytetyistä työajasta ja palkoista. Tutkimuksen toteutettavuuden kannalta ongelmalliseksi muodostuivat vaihtelevat kirjaamiskäytännöt. Karkeimmat tuottavuuserot tulevat kuitenkin esiin myös yksinkertaisemmilla laskentatavoilla.

3.4 Vanhuspalvelulain seuranta ja valvonta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

(THL) toteutti kesällä 2013 vanhuspalveluiden tilaa koskevan kyselyn osana vanhuspalvelulain vaikutusten arviointia. Kysely lähetettiin toukokuun lopulla kunnille ja kuntayhtymille sekä vanhuspalveluja tarjoaville organisaatioille. Kuntien, kuntayhtymien ja organisaatioiden toiminnasta tiedusteltiin lain kohtien mukaan. Kyselyssä kootaan myös henkilöstötiedot valtakunnallisen vertailukelpoisen henkilöstömitoituksen laskemiseksi. Pidemmän aikavälin seurantajärjestelmästä on tarkoitus tehdä ehdotus vuoden 2014 loppuun mennessä. Seurantajärjestelmästä saataneen myös toimipistetaso tietoa.

3.5 Vaikuttavuuden huomioon ottava tuottavuus vanhuspalveluissa

Kuntaliitto on, yhteistyössä VATT:n kanssa, kehittänyt vaikuttavuuden huomioon ottavaa tuottavuuden mittaustapaa vanhuspalveluissa. Vaikuttavuuden huomioon ottavassa tuottavuudessa vaikuttavuus lasketaan osaksi tuotosta, jolloin yhdellä luvulla voidaan kuvata sekä tuottavuuden että vaikuttavuuden muutos.

Tässä selvityksessä mittaustapa perustuu vanhusten toimintakyvyn mittaamiseen eri ajankohtina. RAVA-indeksin avulla saadaan asiakaskohtaista numeerista tietoa vanhusten toimintakyvystä, ja toimintakyvyn muutos indikoi vaikuttavuutta, jota voidaan kontrolloida taustamuuttujilla. Menetelmän etuja on muun muassa se, että eri toimenpiteiden ja palveluiden vaikuttavuuseroja voidaan tarkastella tilastollisesti: ovatko jotkin toimenpiteet tai palvelut systemaattisesti vaikuttavimpia?

Ensimmäinen tutkimus tehtiin vuonna 2010 ja se koski vuosien 2009–2010 tietoja. Tuolloin keskityttiin kuntaotoksen tietojen analysointiin. Tutkimusta laajennettiin laajempaan kuntajoukkoon vuonna 2013 julkaistussa uusintamittauksessa.

3.6 Lastensuojelun vaikuttavuusmittari

Kuntaliitto on aloittanut, yhteistyössä eri tahojen (THL, Lastensuojelun keskusliitto, Ensi- ja turvakotien liitto, pilottikunnat) kanssa, vaikuttavuusmittarin kehittämisen lastensuojelun palvelualueelle. Tavoitteena on toimintakykyyn pohjautuva asiakaskohtainen vaikuttavuusmittari, jonka muutoksella kyetään seuraamaan asiakkaan tilassa tapahtuvia muutoksia ja sitä, saadaankon kunnan antamilla palveluilla parannettua asiakkaiden (perheen) tilaa. Asiakkaan/perheen tilanteessa tapahtunutta muutosta seurataan strukturoidulla lomakkeella, joka mittaa perheen toimintakykyä. Toimintakyvyllä tarkoitetaan perheen kykyä ja mahdollisuuksia tarjota lapselle turvallinen kasvu ja kehitys, terveys ja virikkeellinen

ympäristö. Projektin kuluessa kerätään aineisto 11 pilottikunnasta kahtena eri ajankohtana.

Mittaria voidaan käyttää paitsi tutkimustarkoituksiin, myös työntekijöiden apuvälineenä asiakkaan palvelutarpeen arviointiin. Mittaria voidaan hyödyntää lisäksi palveluohjauksessa, mikäli mittarista saadaan ulos erilaisia asiakasprofileja, jotka voidaan yhdistää tietyn tyyppiin palveluihin ja toimenpiteisiin. Vaikuttavuustietoja voidaan hyödyntää myös kunnan ja yksittäisen toimipisteen toiminnan ohjauksessa.

3.7 Aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arviointimittareiden kehittäminen

Aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arviointimittareiden tutkimus- ja kehittämishanke toteutettiin vuosina 2011–2012. Hankkeessa kehitettiin kolme erilaista aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin mittaria. Hankkeessa tuotiin esiin myös jatkotutkimuksen ja -kehittämisen aiheita, kuten tarve kehittää mittareita edelleen valtakunnallisen vertailtavuuden parantamiseksi. Tiedonkeruun ja analysoinnin helpottamiseksi on myös tärkeää selvittää, miten vaikuttavuustiedon kerääminen on mahdollista integroida sosiaalitoimen sähköisiin asiakastietojärjestelmiin.

[Vaikuttavaa aikuissosiaalityötä – arviointimalleista mittareihin](#)

Tutkimus- ja kehittämishankkeen loppuraportti.

Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). Raportti 8/2013

3.8 Lukioiden tuottavuusvertailuhanke

VATT:n tutkimuksessa tarkastellaan olemassa olevia lukioiden rankinglistoja sekä selvitetään, onko mahdollista tuottaa parempi, toimintaympäristön ja oppilasmaailman huomioon ottava, lukioiden oppimistuloksiin perustuva vertailu. Hankkeen tarkoituksena on tuoda esiin lukioiden vertailuun liittyviä ongelmia sekä parantaa yleisesti oppimistuloksiin liittyvää julkista keskustelua.

3.9 Teknisen toimen tuottavuusmittarit

Kuntaliitto on aloittanut teknisen toimen tuottavuusmittareiden kehitystyön. Projektissa laaditaan tuotteistukseen perustuvat tuottavuusmittarit aluksi tietyille teknisen toimen eri palvelualueille (kuten vesihuolto, katujen ja puistojen ylläpito sekä toimitilat). Tuotteistuksen avulla voidaan laatia painokertoimet eri suoritteille, jolloin laskenta tarkentuu huomattavasti. Tuottavuuden rinnalla mitataan myös palvelun laatua.

Teknisen toimen tuottavuusmittareita ei ole tällä hetkellä saatavilla kattavasti. Niille on suuri kysyntä sekä kansallisen että kuntatason seurannan näkökulmasta. Teknisen toimen tuottavuusmittareita tullaan käyttämään hyväksi 20 suurimman kaupungin tuottavuusvertailussa sekä kestävän kunnatuottavuuden mittaristossa.

3.10 Työelämän laadulla tuottavuutta -hanke (LATU)

SITRA on käynnistänyt Työelämän laadulla tuottavuutta -hankkeen (LATU), jonka tavoitteena on parantaa henkilöstölähtöisesti työelämän laatua ja yhteisön johtamista, lisätä työn tuottavuutta ja säästää henkilöstökuluja. Hanke toteutetaan yhdessä Lieksan kaupungin, Hollolan, Punkalaitumen, Maskun ja Siikajoen kuntien kanssa.

Hankkeessa kehitetään tehokas ja osallistava kehittämismalli, jonka avulla

lisätään mitattua tuottavuutta kuntaorganisaatioissa. Tämä tapahtuu työelämän laatua parantamalla ja henkilöstön innovaatiopotentiaalia hyödyntäen. Lähtökohta on, että tuottavuutta ei kehitetä laatua huonontamalla tai toimintakapasiteettia vähentämällä. Kehittämismalli pilotoidaan kaikissa viidessä kuntaorganisaatiossa hankkeen aikana kaksi kertaa. Hankkeen aikana työelämälähtöinen kehittäminen kytketään osaksi kuntaorganisaatioiden johtamis-

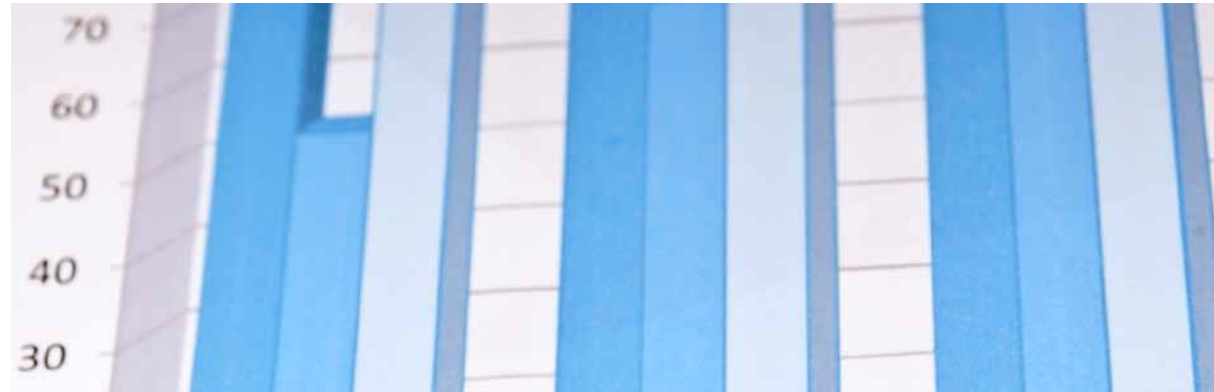
LATU-hanke toteutetaan yhdessä Lieksan kaupungin, Hollolan, Punkalaitumen, Maskun ja Siikajoen kuntien kanssa.

järjestelmää ja esimiestyötä, niin että organisaatioilla on osaamisvalmiudet, mittarit ja työkalut jatkaa tuottavuuden kehittämistä omin voimin hankkeen päättymisen jälkeen.

Hankkeen aikana hankkeessa mukana oleviin kuntaorganisaatioihin luodaan:

- keskeisten tuottavuustekijöiden mittarit
- systemaattinen, tehokas ja jatkuvan kehittämisprosessin mukainen toimintamalli
- kehittämisen seurannan, aktivoinnin ja kannustamisen toimintamalli.

[LATU-hanke Sitran sivuilla](#)

3.11 Työvoimapalvelujen vaikuttavuus

Tutkimusprojektin (Kuntaliitto) tavoitteena on laatia toimintakykymittari, jolla voidaan arvioida pitkäaikaistyötömille tarjottavien työvoimapalvelujen vaikuttavuutta. Projekti liittyy syksyllä 2012 käynnistyneeseen työllisyyden kuntakokeiluun, ja mittauksen kohteena ovat kokeilukuntien työllisyyspalveluissa asioivat vaikeasti työllistyvät pitkäaikaistyöttömät.

Vaikuttavuutta arvioidaan seuraamalla asiakkaan toimintakyvyssä tapahtunutta muutosta. Projektin kuluessa kerätään aineisto muutamasta pilottikunnasta kahtena eri ajankohtana. Aineiston valossa tarkastellaan ovatko toimenpiteet parantaneet asiakkaan toimintakykyä. Eroja voidaan etsiä sekä toimenpiteiden että paikkakuntien välillä.

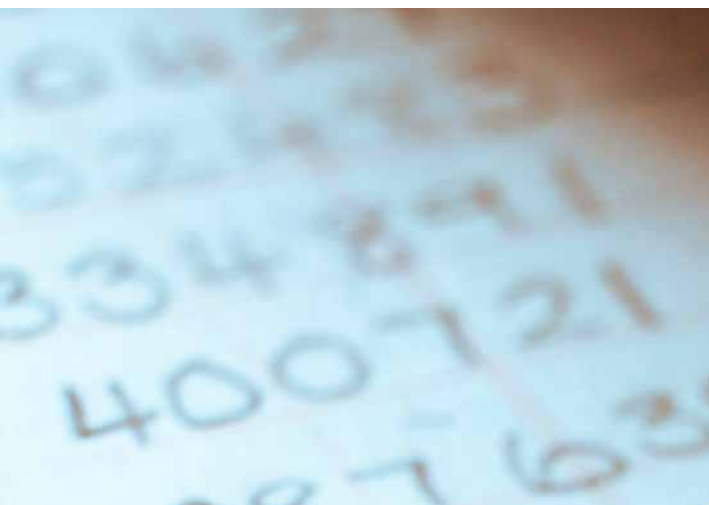
4.

Tietojen vertailukelpoisuus ja keskeiset tietolähteet

4.1 Kustannustietojen vertailukelpoisuuden ongelmat

Kustannustietojen vertaaminen ei ole täysin mutkatonta. Kustannustietojen sekä muun informaation oikeellisuus on kuitenkin asia, johon tulee pyrkiä, vaikka täydellisiin tietoihin tullaan tuskin pääsemään, kun otetaan huomioon tiedon keräämisestä aiheutuva rasite ja palvelujen järjestämistapojen monimuotoisuus.

Palveluiden järjestämistapojen moninaisuus on yksi keskeisin kuntien välistä vertailukelpoisuutta heikentävä tekijä. Isäntäkuntamalleissa isäntäkunta tuottaa palveluita sopimuskunnille, jolloin kustannukset kertautuvat. Nettokäyttökustannuksia käyttämällä asia voidaan korjata, kun kuntien väliset erät eliminoituvat tulojen avulla. Sama

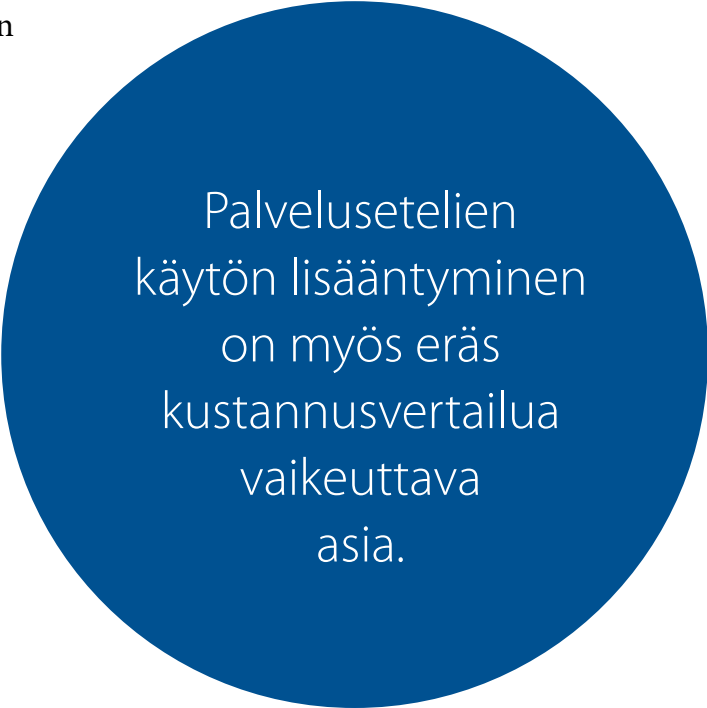
koskee kuntayhtymämalleja. Ongelmallisempia ovat tapaukset, joissa isäntäkunta tai kuntayhtymä välittää palveluita sopimus- tai jäsenkunnilleen. Isäntäkunta saattaa ostaa palvelut yksityiseltä tuottajalta ja myydä ne eteenpäin sopimuskunnille. Kansallisessa tilastoinnissa näihin liittyy yleensä virheitä. Kustannusvertailuissa tulisi miettiä mitä kustannuksilla halutaan kuvata: palveluiden järjestämistä vai tuottamista.

Palvelusetelien käytön lisääntyminen on myös eräs kustannusvertailua vaikeuttava asia. Jos asiakkaat maksavat setelien arvon lisäksi omaa osuutta, eikä kunnalla ole tiedossa ulkopuolisen palvelun todellisia tuotantokustannuksia, vertailu oman tuotannon ja yksityisen tuotannon välillä vaikeutuu.

Lisääntynyt yhtiöittäminen vähentää kansallisen tilastoinnin informaatioarvoa. Kun kunta yhtiöittää toimintonsa, häviää osa tiedoista yhtiöön eikä toiminnasta saatava tieto ole enää yhtä tarkalla tasolla kuin aiemmin. Kustannukset näkyvät kunnalla tällöin ostopalveluna. Kuntien yhtiöistä pitäisikin saada jatkossa tarkempaa seuranta-tietoa.

Kunnan oma palvelutuotanto voi hankkia osan palveluista alihankintana. Osana omaa tuotantoa hankittu alihankinta voidaan laskea joko osaksi omaa tuo-

tantoa tai ostopalveluja. Tämä saattaa aiheuttaa ongelmia vertailukelpoisuuden näkökulmasta, jos kustannuksia ei ole käsitelty samalla tavalla.

Palvelusetelien
käytön lisääntyminen
on myös eräs
kustannusvertailua
vaikeuttava
asia.

Palveluiden tuotteistaminen on kustannusten laskemisen ja vertailun sekä tuottavuusvertailun kannalta tärkeää. Palveluiden yksikkökustannuksia laskettaessa on huomattava, että esimerkiksi päivähoidossa alle 3-vuotiaiden hoito on huomattavasti muita lapsia kalliimpaa. Mikäli suoritteita ja tuotosta käsitellään vain asiakasmääränä tai hoitopäivinä, on laskenta suurpiirteistä.

Kansalliset kustannusluokitukset ovat hyödyllisiä myös kunnan omaan seurantaan. Luokituksiin liittyy kuitenkin laaja remontointitarve niiden jäätyä kehityksessä jälkeen. Kuntatieto-ohjelman osaprojektit uudistavat parhaillaan kansallista tilastointia ja luokituksia. Uusi tilastointijärjestelmä luokitukseen saadaan käyttöön 2020-luvun loppupuolella. Kansallisten luokitusten tekemisen vaikeus piilee siinä, että samalla mallilla pitäisi pystyä kuvaamaan kaikkien kuntien kustannuksia.

Kuntien välisissä kustannusvertailuissa ongelmallisia ovat yleiskustannukset, joiden kohdentamisessa eri laskenta-kohteille on eroavaisuuksia. Esimerkiksi hallintokustannukset ja keskitetysti hoidettujen tilapalveluiden laskuttamat sisäiset vuokrat lasketaan usein eri tavoin. Ostopalveluiden vertaaminen omaan tuotantoon on myös vaikeaa.

Vertailussa tulisikin huomioida muun muassa palvelutarpeen arvioinnista sekä ostopalveluihin liittyvästä valvonnasta sekä hallinnoinnista aiheutuvat kustannukset. Sama koskee myös palvelusetelijärjestelmää. Kustannusten vertailemisen kannalta hyödyllistä olisiikin, että kunnat käyttäisivät yhtenäisiä kustannuslaskennan sääntöjä. Vertailutietohankkeissa ja -ryhmissä on pyritty juuri tähän.

Kustannustietojen vertailun periaatteet muuttuvat sen mukaan mitä verrataan ja mihin verrataan. Mikäli tietoja verrataan kuntien välillä, on tärkeää, että kustannukset on kerätty samoin määrityksin. Mikäli tarkastellaan kunnan tai yksikön omaa kustannuskehitystä, on tärkeintä, että kustannusten määrityksiä ei muuteta vuosien välillä. Vertailu omaan kuntaan onkin lähtökohtaisesti turvallisempaa kuin vertailu kuntien välillä.

Kustannustietojen vertailemiseen liittyy myös laadun ja vaikuttavuuden huomioiminen. Haastavasta asiakaskunnasta, korkeasta laadusta tai vaikuttavuudesta aiheutuneita lisäkustannuksia ei tulisi tulkita tehottomuudeksi.

Kustannustieto pitäisikin aina rinnastaa vähintään yhteen toimintaa kuvaavaan muuttuun, esimerkiksi asiakkaiden keskimääräiseen toimintakykyyn. Vanhusten toimintakykyä kuvaava Rava-indeksi on esimerkki muuttujasta, jolla voidaan kuvata asiakaskuntaa.

Kustannustietojen keruussa avainasemassa ovat tietojen kerääjät ja tuottajat, joiden pitkäjänteinen työ näkyy yleensä vuosittain tarkentuvina tietoina. Kustannusvertailujen ja -tilastojen täyttäminen on tällä hetkellä useissa kunnissa työlästä ja aikaa vievää. Kustannusvertailuja ja -raportteja tilattaessa tulisikin tiedostaa tietojen tuottamiseen vaa-

dittava työmäärä. Hätäisesti kerätyistä tiedoista voi olla enemmän haittaa kuin hyötyä. Kustannustietojen keräämiseen liittyy vielä huomattavaa automaatiopotentiaalia. Kirjanpito-ohjelmien sekä muiden tietojärjestelmien muuntaminen automaattista tiedonkeruuta tukeväksi vaatii kuitenkin aikaa ja alkuiinvestointeja. Kunnan tilikartta ja kustannuspaikat tulisi uudistaa vastaamaan luokituksia ja kustannusvertailujen tarpeita, jolloin ne voitaisiin kytkeä automaattista tiedonkeruuta varten. Vain välttämättömät kustannuspaikat tulisi säilyttää. Taloushallinnon järjes-

täminen tietotarpeiden mukaan vaatii usein eri hallinnonaloilta yhteistyötä, jolloin kannattaa kiinnittää huomioita kokonaisuuteen.

Kuntien välisissä vertailuissa parhaimpaan lopputulokseen on päästy, kun vertailtavien tietojen määrityksiä on hiottu verkostotyönä eri kuntaedustajien kesken pitkäjänteisesti monien vuosien ajan. Syyt kustannuserojen taustalla tulisi saada esille, jotta toimintaa voidaan kehittää, eivätkä syyt kustannuseroissa saisi selittyä sillä, että kustannustiedot on tuotettu eri määrityksin.

4.2 Keskeiset tietolähteet

20 suurimman kaupungin yhteiset mittarit, Suomen Kuntaliitto, VM

- päivähoito, vanhainkotihoito, hoito terveyskeskuksen vuodeosastolla, vanhusten palveluasuminen, kotihoito
- perusopetuksen ja lukio-opetuksen aineisto peräisin Kouluikkuna vertailutietokannasta
- mittaus euroa/suorite, lisäksi laatua ja vaikuttavuutta kuvaavat kehysindikaattorit, vuodet 2009–2011

Findikaattori, Tilastokeskus ja valtioneuvoston kanslia

- Sisältää ajantasaista tietoa yhteiskunnan keskeisistä ilmiöistä indikaattoreiden muodossa. Indikaattori kertoo ilmiöstä tilastokuvion, taulukon ja analyysitekstin avulla.

[Findikaattori](#)

Hyvinvointikompassi, THL

- kunnittain 97 indikaattoria
- [Hyvinvointikompassi](#)

Kouluikkuna, Suomen Kuntaliitto

- Kuntaliiton ylläpitämä perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kustannuksia, laatua ja vaikuttavuutta kuvaava vertailutietokanta, jossa on mukana tällä hetkellä noin 60 kuntaa
- tietoja kerätty vuodesta 2010 lähtien

[Kouluikkuna](#)

Kunnan kustannusrakenne, Suomen Kuntaliitto

[Kunnan kustannusrakenne](#)

[Kuntakuvaajat](#)

[Kuntanavigaattori](#)

Kunnittaiset tarvevakioidut menotiedot, THL

- terveydenhuollon ja vanhustenhuollon tarve- ja olosuhdevakioidut menot kunnittain ja sairaanhoitopiireittäin, vuosittain

[THL: Tarvevakioidut menot](#)

Kunta-alan työolobarometri, Työturvallisuuskeskus (TEM ja Tilastokeskus)

- Valtakunnallinen otospohjainen tutkimus
- Työturvallisuuskeskus julkaisee vuosittain kunta-alan työolojen muutoksia kuvaavan Kunta-alan työolobarometrin. Tiedot perustuvat työ- ja elinkeinoministeriön Tilastokeskuksella teettämään työolobarometriin.

Kuntakortti, VM

- Peruspalvelujen saatavuus ja kustannukset -kuntakortissa on palveluja kuvaavia keskeisiä tunnuslukuja kunnittain, kuntakokoryhmittäin, maakunnittain ja koko maan tasolla.
- Kuntien tilinpäätöskortti
[Kuntakortti](#)

KuntaKymppi

- mukana 10 kuntaa: Espoo, Vantaa, Tampere, Turku, Oulu, Raisio, Nokia, Valkeakoski, Naantali, Virrat.
- Kunta10-tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kunta-alan henkilöstön työtä ja työssä tapahtuvia muutoksia sekä niiden vaikutuksia henkilöstön terveyteen ja hyvinvointiin.

Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilasto / Tilastokeskus

- Tilasto sisältää tietoja kuntien ja kuntayhtymien tuotoista ja kustannuksista sekä investoinneista tehtävittäin meno- ja tulolajeittain eroteltuna. Tilasto sisältää tietoja myös rahoituksesta, varoista ja veloista sekä toimintatietoja mm. asiakasmääristä.
- VM on asettanut 5.9.2012–30.6.2019 väliselle ajalle talous- ja toimintatietojen tilastoinnin ja tietohuollon kehittämissuunnitelman johtoryhmän. Kehittämissuunnitelman tavoitteena on muun muassa talous- ja toimintatiedon laadun ja vertailukelpoisuuden parantaminen ja varmistaminen sekä tuottamisen nopeuttaminen.

[Tilastokeskuksen tietokanta](#)

Kuusikkokuntien vertailutiedot

- kuusi suurinta kaupunkia: Helsinki, Espoo, Vantaa, Oulu, Tampere, Turku
- lasten päivähoito, lastensuojelu, aikuissosiaalityö ja toimeentulotuki, sosiaalityö, päihdehuolto, vammaispalvelulain mukaiset palvelut, kehitysvammahuolto, vanhuspalvelut

Maisema-malli, Kuntamaisema Oy

- mallin tarkoituksena on mahdollistaa kuntien kustannusten optimointi ja välttämättömät rakenteelliset uudistukset
- sote-palvelut, koulutus- ja sivistyspalvelut, tekninen toimi, keskushallintopalvelut
- Maisema-malli mahdollistaa
  - palvelurakenteen ja kustannusten kuntavertailun (Benchmarking),
  - mallin jatkuvan käytön talousarviona, tilauksena, seurantana ja tilinpäätöksenä,
  - kunta- ja tuoteryhmäkohtaisen erittelyn, jossa kuntayhtymän bruttokustannukset, tuotot ja nettokustannukset kohdennetaan kunnittain aiheuttamisperiaatteen mukaisesti.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit

- Rahoitusjärjestelmää varten kerättyjä tietoja kustannuksista, yksikköhinnoista, rahoituksesta, tilastointipäivien opiskelijamääristä ja muista suoritteista
- Tietoja aina 1990-luvulta alkaen
- Myös yksittäisiä valtionosuuden saajia koskevia tietoja voi hakea saajittain tai raporteittain.
- Aikasarjaraportteja sekä eräitä muita raportteja voi tehdä myös dynaamisesti.

[Opetushallitus](#)

Perfect-hanke, THL, Kela yliopistosairaanhoitopiirit

- Perfect-hankkeen vertailut suurten tai kustannuksiltaan suurten sairausryhmien kustannuksista ja vaikuttavuuksista sairaaloiden, sairaanhoitopiirien, alueiden ja väestöryhmien välillä.
- Tarkastelussa ovat suuret tai kustannuksiltaan merkittävät sairausryhmät, joiden hoitamisessa erikoissairaanhoidolla on keskeinen merkitys: aivohalvaus, lonkkamurtuma, pienipainoiset keskukset, rintasyöpä, skitsofrenia, sydäninfarkti ja tekonivelkirurgia.
- Hanketta toteutetaan THL:n, Kelan ja yliopistosairaanhoitopiirien yhteistyöhankkeena. Hanketta rahoittavat myös Tekes, Sitra, Suomen Akatemia ja EU

[THL: Perfect-hanke](#)

RAI-vertailukehittäminen, THL

- vanhusasiakkaiden hoidon tarpeen ja laadun sekä kustannusten arviointi- ja seurantajärjestelmä
- RAI-vertailukehittäminen soveltuu
  - yksilön seurantaan
  - yksikön omien tulosten kohentamiseen
  - samankaltaisten suurten ja pienten sekä yksityisten ja julkisten yksikköjen väliseen vertailuun ja toiminnan kohentamiseen
  - kuntien väliseen vertailuun ja parhaista käytännöistä oppimiseen
  - maiden väliseen vertailuun ja toisilta kulttuureilta oppimiseen

Rava -mittari, Suomen Kuntaliitto ja FCG Finnish Consulting Group Oy

- RAVA™ -mittari on ikäihmisten (65-vuotiaat ja vanhemmat) toimintakyvyn ja avuntarpeen mittari. Toimintakykyä arvioidaan seuraavien toimintojen avulla: näkö, kuulo, puhe, liikkuminen, rakon ja suolen toiminta, syöminen, lääkitys, pukeutuminen, peseytyminen, muisti sekä psyyke.
- Mittarin avulla asiakkaalle lasketaan ns. RAVA-indeksi ja RAVA-luokka, joita voidaan käyttää viitteellisinä arvoina, kun arvioidaan ikäihmisen toimintakykyä ja mahdollista avuntarvetta.
- RAVA™ -mittarin saa käyttöön hankkimalla lisenssin ja kouluttamalla arvioinnin tekijät mittarin oikeaan käyttöön.
- Kuntaliitto ja VATT ovat laatineet RAVA-mittariin pohjautuvan vaikuttavuuden huomioon ottavan tuottavuusmittarin 2010 (VATT julkaisut t160)
- Vanhustenhuollon RAVA mittariin perustuvat vaikuttavuuden huomioon ottava tuottavuusmittaus jatkuu uudella mittauskierroksella vuonna 2012. Mittaus toteutetaan samalla metodilla kuin aiemminkin, jolloin vaikuttavuus kapsuloidaan RAVA-indexin avulla. Tästä on tehty sopimus VATT:n ja Kuntaliiton kesken.

Sairaaloiden tuottavuustilasto, THL

- vertailutietokannat sairaanhoitopiireille ja sairaaloille, vuosittain
- Tilasto kuvaa julkisten sairaaloiden erikoissairaanhoitopalvelujen (ilman psykiatria) tuottavuutta (yliopistolliset sairaalat, keskussairaalat, muut sairaalat). Tilastossa julkaistaan myös somaattisen erikoissairaanhoidon palvelujen (episodit) ikä- ja sukupuolivakioitu kuntakohtainen käyttö (kustannukset asukasta kohti sekä kustannusten ero maan keskiarvoon kunnittain).
- Tilastossa tuottavuudella tarkoitetaan toiminnan tuotoksen ja sen aikaansaamiseksi käytettyjen panosten välistä suhdetta. Erikoissairaanhoidon tuotoksen mittaaminen perustuu sairaaloiden hoitotoiminnan tuottavuushankkeessa kehitettyyn mittariin, episodiin. Episodi tarkoittaa potilaan yhden kalenterivuoden aikana tapahtunutta hoitoa tietyn terveysongelman vuoksi. Painotetut episodit kuvaavat episodiin kuuluvan hoidon vaikeusastetta. Sairaalan tai erikoisalain kokonaistuotos käsittää episodien painotetun summan.
- Panoksina käytetään sairaalan tai yhden erikoisalain hoitotoiminnasta aiheutuvia *kokonaiskustannuksia*. Muusta kuin sairaalan toiminnasta aiheutuvia kustannuksia, esimerkiksi lääkäreiden erikoistumiskoulutukset ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijaharjoittelijoiden ohjaus- ja opetustoiminta, kiinteistöjen ja asunto-osakkeiden vuokraustoiminta (työsuhdeasunnot tms.) jne, ei sisällytetä tässä laskennassa panoksiin.

- Tilastoraportissa kokonaiskustannukset on deflatoitu vuoden 2007 hinta- ja kustannustasoon Tilastokeskuksen julkaisemalla julkisten menojen kuntatalouden terveydenhuollon hintaindeksillä.
- Sairaaloiden tuottavuus 2011, Sjukhusens produktivitet 2011
- Tilastoraportti 2/2013, 11.2.2013.
Suomen virallinen tilasto, Terveys 2013. THL
[THL: Tilastoraportti](#)

Sosiaali- ja terveystaloudellisia koskevia muita tietolähteitä:

- Eurohope: tutkii ja vertailee Euroopan terveydenhuoltojärjestelmiä, hoidon tuottavuutta ja tehokkuutta viiden merkittävän terveysongelman hoidossa: akuutissa sydäninfarktissa, lonkkamurtumassa, pienipainoisissa keskosissa, rintasyövässä ja aivoinfarktissa.
[Eurohope](#)
- Peruspalveluiden toimivuus, vaikuttavuus ja kustannukset -hanke (THL, Chess)
[Peruspalveluhanke](#)
- Sosiaalipalveluiden tuottavuuden mittaus
  - *Mittaristo koostuu kahdeksasta elämänlaadun osa-alueesta. Osa-alueet on valittu siten, että ne liittyvät hoivaan ja mittaavat hoivan vaikutuksia*
[ASCOT -mittaristo](#)

- TEA-viisari, indikaattorit valittu kuvaamaan kuntien hyvinvointiaktiivisuutta
[TEA-viisari](#)
- Terveempi Pohjois-Suomi -hanke (KASTE)
  - *mm. sähköinen hyvinvointikertomus, tiedolla johtaminen*
[Terveempi Pohjois-Suomi -hanke](#)

Suoriteperusteinen budjetointi -malli, Vertikal Oy

- päivähoido, vanhuspalvelut, perusopetus, ruokapalvelut, vammaispalvelut, perusterveydenhuolto, lastensuojelu ja sosiaalityö

Sähköinen hyvinvointikertomus

- Sähköinen hyvinvointikertomus on Kanerva-KASTE -hankkeen rahoituksella (STM) rakennettu keskeistä hyvinvointitietoa päätöksentekoa varten kokoava työväline, joka on siirtynyt vuonna 2013 Kuntaliiton omistukseen. Sähköinen hyvinvointikertomus kokoaa eri tilastolähteistä hyvinvointi-indikaattoritietoa ja esittää tiedot kootusti työvälineen avulla. Kunnat voivat itse muokata seurattavia indikaattoreita ja lisätä listalle itse seuraamiaan muuttujia. Sähköiseen hyvinvointikertomukseen koottu tieto kuvataan kunnan sote-palveluiden vaikuttavuutta, jonka vuoksi tuotetta voidaan käyttää kätevästi myös vaikuttavuuden ja tuottavuuden seurantaan.
- Indikaattorikonaisuutta on tarkoitus laajentaa muihinkin kuin sote-palveluihin.

Suurten ja keskisuurten kaupunkien sosiaali- ja terveystoimen kustannukset (Suomen Kuntaliitto)

- Kuntaliiton sosiaali- ja terveystoimen kustannusvertailujen tarkoitus on antaa kuntien johtaville viranhaltijoille ja luottamushenkilöille luotettavinta ja ajantasaisinta vertailutietoa kuntien sosiaali- ja terveystoimen palveluihin käyttämistä panoksista.
- Suurten kaupunkien (Espoo, Helsinki, Jyväskylä, Kouvola, Kuopio, Lahti, Oulu, Pori, Tampere, Turku, Vantaa) keskuudessa vertaillaan terveystoimen kustannuksia. Koska pelkän terveydenhuollon käsittely sisältäisi paljon eroja, joiden selittämisessä jouduttaisiin huomioimaan osa vanhusten sosiaalitoimen palveluista, on tarkastelun perustana perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon tietojen lisäksi tiedot sosiaalitoimen puolelta ympärivuorokautisesta hoidosta ja kotipalvelusta. Kuntien kustannukset on saatettu vertailukelpoisiksi ikävakioinnilla.
- 18 keskisuuren kunnan (Hyvinkää, Imatra, Joensuu, Järvenpää, Kaarina, Kemi, Kerava, Kirkkonummi, Kotka, Lohja, Loviisa, Mikkeli, Porvoo, Rovaniemi, Salo, Sipoo ja Tornio) sekä Kainuun maakuntayhtymän ja Mustijoen perusturva -kuntayhtymän joukossa vertaillaan sosiaali- ja terveystoimen kustannuksia kokonaisuudessaan.
- Kustannukset on koottu verkostotyönä. Verkostotyön tavoitteena on ollut saavuttaa yhtenäinen ja luotettava tietosisältö kuntien sosiaali- ja terveystoimen kustannuksista. Työ on edellyttänyt kuntien osallistumista tietojen kokoamiseen ja tarkistamiseen.

[KL: Kustannusvertailu](#)

Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet, THL

- tilastotietoja hyvinvoinnista ja terveydestä
[SOTKANet](#)

Tilastokeskuksen tuottavuustilastointi

- kuntien ja kuntayhtymien tuottavuustilastointi koskee paikallishallintosektorin koulutus-, sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja
- tiedot valtakunnan tasolla, ei kuntakohtaisia eikä palveluittain
- laaditaan kansantalouden tilinpidon tiedoista

Työsykemittaus, Keva

- verkkokyselytyökalu työyhteisön työhyvinvoinnin arviointiin

Vipunen, OKM, OPH

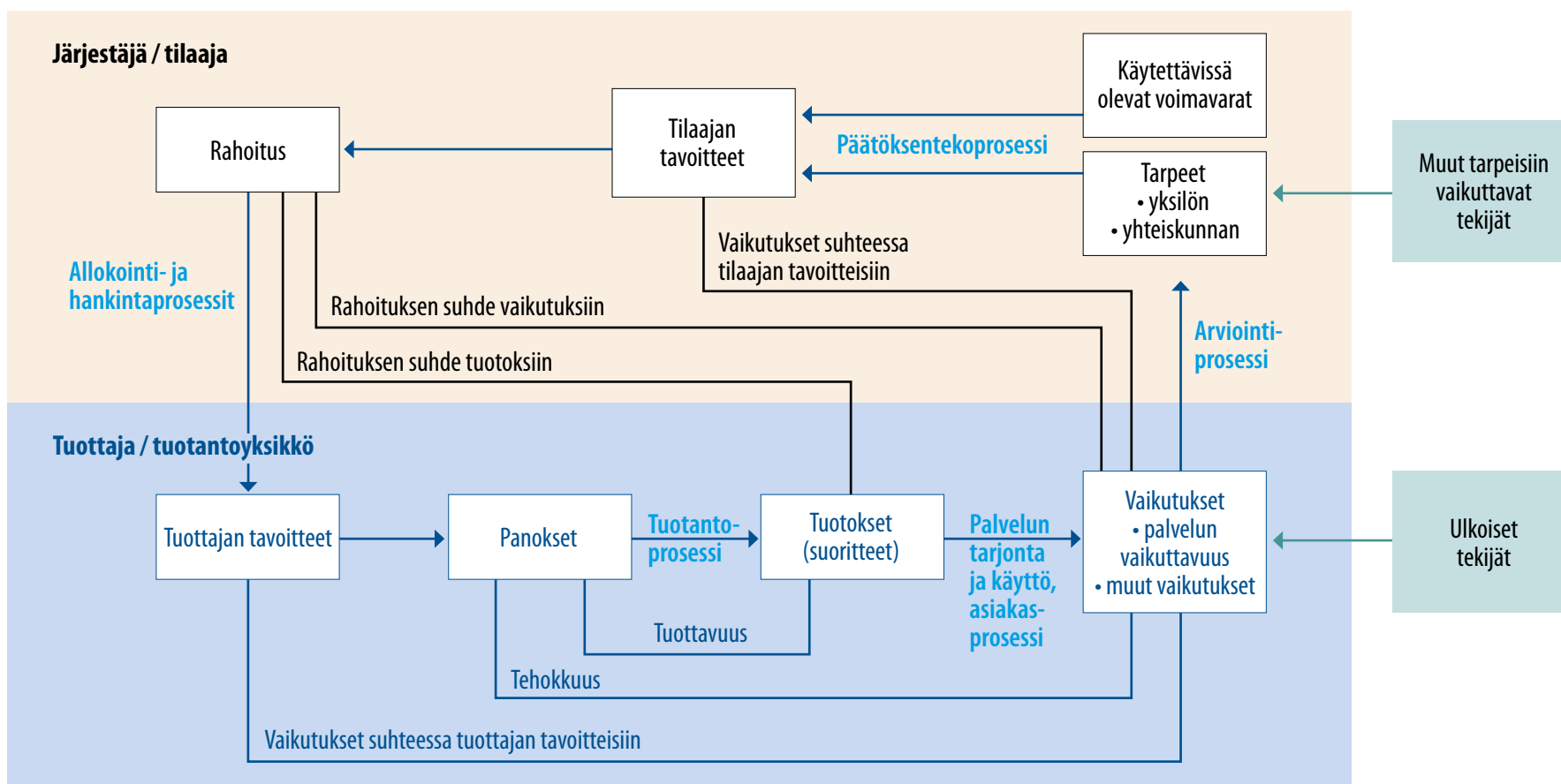
- Vipunen on opetushallinnon uusi raportointipalvelu. Palvelusta tulee löytymään kattavasti tilasto- ja indikaattoritietoa koulutuksen eri sektoreilta, esiopetuksesta aina tutkimukseen saakka. Vipusen alkumetreillä tietoja löytyy ainoastaan korkeakoulutuksesta: tutkinto- ja opiskelijatietoa yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Vipusen tietovarantoa täydennetään.

LIITE 1

Tuloksellisuuden käsitteet

Kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden koordinaatioryhmä käsitteli 8.5.2012 kokouksessaan tuloksellisuuden käsitteitä ja hyväksyi ne jatkotyön pohjaksi.

Tuloksellisuus palvelujärjestelmässä

Käsitteet on määritelty seuraavasti:

- **Tuloksellisuus:** kokonaistavoitteiden saavuttamista ilmaiseva yläkäsite, joka sisältää tuottavuuden ja vaikuttavuuden sekä panosten, tuotantoprosessin ja tuotosten osalta myös laadun (ml. työelämän laatu)
- **Tuottavuus:** tuotosten ja panosten suhde (panokset voidaan ilmaista joko tuotannotekijöinä tai kustannuksina)
  - *kustannuksina ilmaistusta tuotosten ja panosten suhteesta käytetään myös termiä **taloudellisuus**, jota kuvataan yleensä yksikkökustannuksina (suorite- tai tuotekustannus), yksikkökustannus on tuottavuuden käänteisluku*
- **Vaikuttavuus:** palvelun aikaansaama muutos tavoitteeksi asetetussa asiassa (esim. hoidon vaikutus potilaan terveydentilaan)
- **Tehokkuus:** vaikuttavuus suhteessa panoksiin (kustannusvaikuttavuus)
  - *tehokkuutta käytetään myös kuvaamaan tarkasteltavan yksikön tuottavuuden tason suhdetta tuottavimpaan yksikköön (tehokkuusrintama-ajattelu)*
- Keskeinen käsite on myös **laatu:** voidaan tarkastella mm. panosten, tuotantoprosessin, tuotoksen tai tarjonnan laatua. Laatuun liittyvät myös valtion vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmassa käytetyt aikaansaannoskyvyn¹ ja palvelukyvyyn² käsitteet. Laatu kuvaa tarkasteltavan kohteen ominaisuuksia tai haluttavuutta. Ominaisuudet ovat yleensä objektiivisesti määriteltävissä, haluttavuuteen liittyy asiakkaan subjektiivinen kokemus.

¹ **Aikaansaannoskyky:** kuvaa organisaation, työyhteisön ja henkilöstön kykyä aikaansaada tuloksellisuutta (osaaminen, innovatiivisuus, työyhteisön toimivuus, työmotivaatio, työkyky). Käsite viittaa erityisesti työelämän laatuun.

² **Palvelukyky:** palvelukyky kuvaa asiakaspalvelun toimivuudelle ja laadulle asetettujen tavoitteiden toteutumista. Käsite viittaa erityisesti palvelujen laatuun asiakkaan näkökulmasta.

LIITE 2

Valtakunnalliset tuottavuustavoitteet

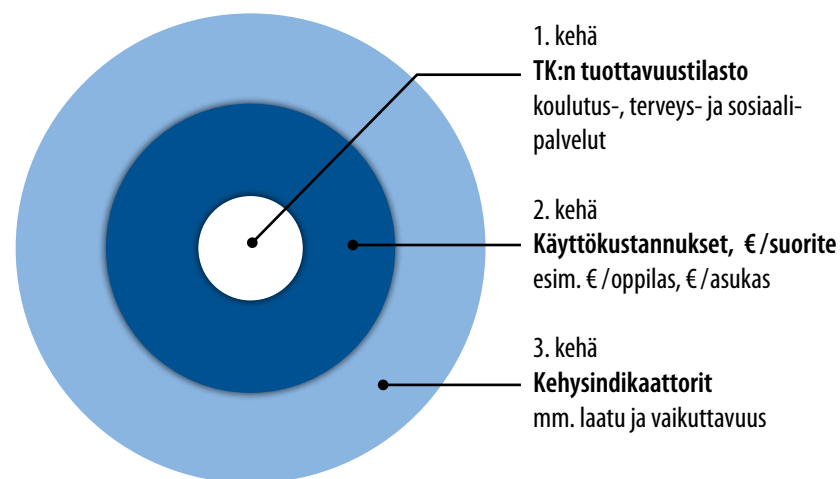
Peruspalveluohjelman ministeriryhmän toimeksiannon mukaisesti valmisteltiin vuosina 2010 ja 2011 valtion ja kuntien yhteistyönä kuntasektorin tuottavuustavoitteet (VM:n julkaisu 26/2011). Kuntasektoria kokonaisuutena koskevat tavoitteet liittyvät kuntasektorin toimintamenoihin sekä koulutus-, sosiaali- ja terveystalouteen.

Toimintamenojen osalta valtakunnalliseksi tavoitteeksi määriteltiin se, että kuntien ja kuntayhtymien toimintamenot kasvavat reaalisesti enintään 0,4 % vuodessa, eli vuodesta 2010 vuoteen 2020 mennessä kumulatiivisesti yhteensä 4 % olettaen, että kuntien ja kuntayhtymien tehtävät ovat samat kuin vuonna 2010.

Koulutus-, sosiaali- ja terveystalouteen koskevat tavoitteet ryhmiteltiin kolmeen kehään. Ensimmäisellä kehällä tavoitteena on kunkin palvelukokonaisuuden kokonaistuottavuuden kehitys positiiviseen suuntaan. Tätä mitataan tilastokeskuksen tuottavuustilaston mukaisesti. Toisella kehällä on

kunkin palvelukokonaisuuden käyttökustannuksia koskevat tavoitteet, joita mitataan €/suorite. Kolmannella kehällä ovat kehysindikaattorit, jotka kuvaavat laatua ja vaikuttavuutta.

Koulutus-, sosiaali- ja terveystalouden valtakunnallisten tuottavuustavoitteiden määrittelyssä käytetty kehämalli

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

PL 28

00023 VALTIONEUVOSTO

vm.fi

2014